

Una bicicleta a Riad

La pel·lícula narra la història de Wadjda –a la foto–, una noia de deu anys, i la dura realitat de la vida quotidiana per a les dones a l'Àrabia Saudita.

Haifa Al-Mansur ha filmat la primera obra cinematogràfica amb segell saudita. La directora ens explica la història d'una noia que vol aconseguir el seu somni malgrat tots els obstacles que pugui trobar-se al camí. Però les relacions de poder del país són confuses: a Àrabia Saudita no es tolera que les dones donen ordres en públic als homes.

Per a una dona que vulgui rodar una pel·lícula als carrers d'Àrabia Saudita és quasi impossible superar tots els obstacles que la societat imposa. La directora Haifa al-Mansur volia gravar moltes escenes als carrers de Riad, però per la capital sempre hi ha patrulles de la policia religiosa que vigilen si tots compleixen els preceptes morals establerts.

Per això, Mansur es quedava asseguda dins d'una furgoneta i controlava a través d'una pantalla com actuaven els seus actors mentre donava instruccions per ràdio. “Allò va ser dur” –explicava la directora– “sempre vull estar tan a prop dels meus actors com sigui possible, poder tocar-los. Però, per un altre cantó, tampoc volia provocar ningú, respecte les tradicions”.

Aquesta dona menuda i eixerida és tota una pionera. Ha obert un nou país a les esferes del cinema mundial: *Wadjda* és la primera cinta filmada a Àrabia Saudita, un país on no hi ha cinemes. “Però, això sí, quasi tot el món té una antena satèl·lit al terrat i una televisió de pantalla plana últim model a la saleta”. Lògicament, la seva obra s'emetrà a la televisió saudita i apareixerà també en DVD.

La seva pel·lícula, que aquestes setmanes es projecta en cinemes alemanys, relata la història de Wadjda (Waad Mohammed), una noia de deu anys que viu a Riad amb la seva mare (Rim Abdullah). El pare de Wadjda (Sultan Al-Assaf) va i torna segons el dia, està buscant una segona dona que pugui donar-li un fill.

Un dia, Wadjda camina embadalida pel seu barri amb les seves Converse-Sneakers de cordons violeta quan, de sobte, veu una bicicleta que sembla anar volant. En realitat, la bicicleta està fixada sobre la baca d'una furgoneta que tot just passa per darrere d'una tanca. Però per a Wadjda aquell és un moment màgic.

A partir d'aquell instant, l'únic que la noia desitja és tenir una bicicleta. Però a Aràbia Saudita no està ben vist que les noies i les dones vagin en bicicleta pel carrer. Molts dels creients més radicals fins i tot creuen que anar en bicicleta pot posar en perill la virginitat i fertilitat de les dones. “Un mite, però nosaltres els saudites només creiem en mites”, diu la directora.

La cinta de Mansur posa en escena un gran somni i una petita rebel·lió. Wadjda estalvia diners per poder comprar-se la bicicleta. Mentrestant, aprèn de memòria pàgines i pàgines de sures per participar en un concurs de declamació de l'Alcorà, ja que el premi són molts diners. Però se li permetrà mai anar en bicicleta pel seu país?

Wadjda és un retrat molt fidel de la societat saudita camuflat darrere d'una pel·lícula infantil aparentment alegre. Els personatges es comporten com si fossin presoners d'un sistema on la llibertat individual fos un bé molt escàs. “Nosaltres, els saudites, vivim en un món voltat de barreres i passem pel costat de moltes amb bicicleta”, explica Mansur, metafòrica.

La directora prové d'una ciutat no gaire lluny del golf Pèrsic i és la vuitena de dotze fills. El seu pare, el poeta Abd Al-Rahman Mansur, la va familiaritzar des de ben petita amb pel·lícules de Disney i de Jackie Chan; sa mare solia caminar pels carrers sense vel. De petita, Mansur tenia una bicicleta, però només podia muntar-la al pati de la casa dels seus pares.

Va estudiar literatura comparada a la Universitat Americana del Caire i des-

prés va marxar a Sydney per aprendre a fer cine. La seva primera obra va ser un curtmetratge sobre un assassí en sèrie que es vestia de dona, i després va filmar un documental sobre dones saudites, la percepció cap a elles mateixes i el precepte de portar vel.

Des de fa anys, la jove cineasta viu al país veí, a Bahrain, amb el seu marit, un diplomàtic nord-americà. Allà tot és com si fos un altre món, afirma Mansur. “A Bahrain tinc el meu cotxe, mentre que a Aràbia Saudita les dones no poden ni conduir. Sempre he d'esperar que algú pugui portar-me on he d'anar, o si necessito diners he d'anar al banc acompanyada del meu marit”.

La bicicleta verda –títol amb el qual s'ha adaptat aquesta pel·lícula a l'Estat espanyol– que somia Wadjda a la pel·lícula és un joguet innocent, però en realitat representa moltes més coses: mobilitat social i espacial. *Wadjda* mostra un món on les dones només poden ser lliures entre les quatre parets de casa.

La realització del projecte de Mansur va trigar cinc anys a veure's culminat. La productora berlinesa Razor Film, que ha finançat cintes al Pròxim Orient com *Paradise Now*, ha aportat la gran

part del pressupost. Una quarta part de les despeses de producció les ha assumit el príncep àrab Walid Bin Talal Al-Saud, un dels homes més rics del món i propietari del grup de mitjans de comunicació panaràbic Rotana.

Aràbia Saudita té una indústria televisiva molt pròspera que es dedica, principalment, a la producció de sèries. Rim Abdullah, l'actriu que té el paper de la mare de Wadjda, és tota una estrella televisiva. Però també és cert que, mentre a l'hora de produir series hi ha moltes facilitats, el país no ofereix quasi cap infraestructura per filmar pel·lícules. Per això, Mansur va necessitar recórrer a alguns dels membres del seu equip d'Alemanya, com per exemple, el director de fotografia, Lutz Reitemeier.

“És molt estrany veure un equip de rodatge filmant al carrer. La gent es posa nerviosa”, relata Mansur. En alguna ocasió, fins i tot els van retirar temporalment els permisos per gravar. Mansur va haver de lliurar el guió a les autoritats. En països amb una censura tan forta –com per exemple l'Iran– els directors tenen per costum entregar una versió més *suau* dels seus guions. Les escenes més compromeses, que no

La directora Haifa Al-Mansur ens descobreix, darrere la història cinematogràfica que a primera vista conta, una societat molt hostil a les dones.

Dues imatges del film. A baix, a la dreta, Al-Mansur, la directora del film, dóna ordres des de darrere de la càmera.

apareixen a la versió que s'entrega a les autoritats, sí que s'acaben filmant. Sembla que no és el cas de Mansur: "No, no", reitera la directora, qui de sobte es posa molt diplomàtica, "nosaltres hem respectat el guió".

No té cap agenda política, ni tampoc és una activista, afirma amb vehemència. Diu que només vol mostrar a tots aquells que mai no han estat a Aràbia Saudita una imatge de la realitat quotidiana del seu país. I això és precisament el que aconsegueix: ja al principi de la pel·lícula podem veure com una professora envia a Wadjda fora de classe per mal comportament i, com a càstig, l'obliga a estar-se plantada sota un sol enlluernador i abrasador. Quan les noies juguen al pati de l'escola han de cuidar-se que els homes no les obser-

vin. Seria tota una vergonya per a elles. Han de parlar amb la veu fluixeta per evitar que els homes les puguin sentir. La qui alça la veu és com si es despullés, diu la professora. El terrat de casa és l'únic lloc on Wadjda i la seva mare estan a recer dels ulls i les orelles dels homes. Des d'allà dalt mare i filla contemplen el trànsit del carrer, i també allà és on Wadjda fa les primeres voltes amb la bicicleta. Mansur fa del terrat una metàfora de la utopia que està a només un parell de metres per damunt del sòl de la crua realitat.

"Quan era una nena quasi mai podia anar pel carrer", ens conta Mansur. "Per això era sempre al terrat, des d'on ho contemplava tot. Em dedicava a veure com els nois jugaven al carrer. Per a moltes noies, el terrat és el lloc

central del procés de fer-se dones, un lloc de llibertat".

Mansur veu en la seva petita protagonista el rostre d'una nova Aràbia Saudita. "El país està començant a obrir-se, molts saudites viatgen arreu del món i coneixen altres cultures. Això està canviant el país", explica la cineasta. Sembla que no té cap dubte que aquest procés de modernització s'accelerará. La policia religiosa ja no persegueix cap persona al carrer, ara s'accontenta donant advertències. Mentrestant, les dones ja poden anar amb bicicleta, això sí, sempre als parcs, amb vel i sota la supervisió d'un home de la família.

Lars-Olav Beier

© Der Spiegel

Traducció de Núria Molines